

NEW NORMAL: การปรับตัวเพื่อการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา*

NEW NORMAL: EDUCATIONAL ADAPTATION THROUGH BUDDHISM

พระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโธ

Phra Anusorn Kittiwanno

พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ

Phramaha Sittichai jayasitdi

อภิชา สุขจีน

Aphicha Sukjeen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae campus, Thailand

E-mail: praanusorn-2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามีความทัดเทียมกับสังคมโลก โดยการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย รัฐบาลจึงได้กำหนดทิศทางและวางนโยบายการศึกษาไว้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จนกระทั่งปลายปี 2562 ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์การแพร่เชื้อของ “โคโรนาไวรัส” หรือเรียกว่า (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนทั่วโลก ทำให้ประชาชนต้องปรับตัวการใช้ชีวิตในสังคมใหม่ นำมาสู่สังคมที่เรียกว่า New Normal คือการใช้ชีวิตในวิถีใหม่ที่แตกต่างไปจากอดีต นอกจากนี้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมโดยรวม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางการศึกษา โดยเฉพาะโครงสร้างทางการศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการต้องวางแผนรองรับและปรับตัวให้ทัน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปได้ โดยมีนโยบายและเสนอแนวทางการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส ขณะเดียวกันสังคมก็ตั้งคำถามถึงความเสถียรภาพของระบบเทคโนโลยี และความพร้อมของครูผู้สอนผู้เรียน ตลอดจนประสิทธิภาพหรือผลการเรียนที่พึงได้รับ หรือเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้ปกครองบางครอบครัว เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ หรือแม้กระทั่งโทรศัพท์มือถือ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้ หากใช้เป็นก็เกิดประโยชน์ ไม่ใช่ตกเป็นทาสของเทคโนโลยีเสียเอง ดังนั้นนักเรียนควรอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองตลอดเวลาขณะเรียน ดังนั้นการนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาเป็นองค์ประกอบในการเสริมฐานรากทาง

* Received 17 June 2020; Revised 5 August 2020; Accepted 24 August 2020

การศึกษาให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เกิดสติปัญญาและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การปรับตัว, การศึกษา, พระพุทธศาสนา

Abstract

Education is the important basis of human and nation development in the global society. Humans have to adapt themselves to the modern times. Therefore, education policies in the 21st century, determined by government, are focused on developing humans to have many special skills and abilities as well as be able to adapt themselves to future changes.

In late 2019, COVID – 19 was already spreading in Thailand. This new infectious disease outbreak affected globally people lives. So, they have to adapt themselves to the New Normal society, in which they live differently from the past under social changes. Additionally, this outbreak has affected the whole social structure such as economics and especially, education, in which the strategies and plans have to be created by the Ministry of Education to facilitate learning systems in this crisis. While there are different various questions from societies relating to the stability of technological system, teacher's readiness, as well as the efficiency of created plans and strategies towards students' learning achievement. The majority of them considers the new learning method an increase of family expense such as Internet, desktop, or even smartphone. Since kinds of new technologies provide both advantages and disadvantages to humans, students and teachers have to take into consideration. Therefore, during global emergencies, parents should control their children when they are attending online classes. Applying Buddhist teachings in educational enhancement is considered an important factor of improving learners' sustainable problem – solving skill as well as the ability to understand and learn well.

Keywords: Self – Adaptation, Education, Buddhism

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไปอย่างมีจำกัด ส่วนหนึ่งเป็นการแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบออนไลน์อันไร้ซึ่งขีดจำกัดที่เกิดขึ้น ทำให้เราสามารถเชื่อมโยงและสื่อสารกันได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็วทันใจมากขึ้น เป็นโลกที่ไร้ขอบเขตพรมแดน ซึ่งทั่วโลกต่างก็ให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาให้ทันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รัฐบาลจึงวางนโยบายและกำหนดแผนการพัฒนาการศึกษาไว้ล่วงหน้า และให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” การขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวต้องนำมาพิจารณาใหม่และปรับปรุงระบบการเรียนการสอนใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตใหม่ในยุคของ “New Normal” หลังจากประสบกับการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วประเทศ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนต้องขยายออกไป เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโคโรนา (COVID 19) จนกระทั่งในวันที่ 9 พฤษภาคม 2563 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกมาแถลงข่าวจากการที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันอังคารที่ 7 เมษายน 2563 มีมติรับทราบการเลื่อนเปิดเทอมจากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 โดยมีนโยบายว่า โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้ ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปในรูปแบบของการสอนออนไลน์

การศึกษาจึงเปรียบเสมือนเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการดำรงตนอยู่ในคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลง และจากงานวิจัย พบว่า การศึกษาได้ส่งผลลัพธ์ทำให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้น 10% หรือมากกว่า (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) ดังนั้น การกำหนดนโยบายแบบการเรียนออนไลน์ จึงไม่ใช่เพียงการกำหนดสำหรับการแก้ปัญหาระยะสั้นเช่นสถานการณ์ปัจจุบันเท่านั้น การกำหนดนโยบายต้องมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและรองรับกับสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดคิดอันจะเกิดขึ้นในอนาคต ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลหรือไม่ก็ตาม ไม่อย่างนั้นก็ไม่ว่าอะไรกับการเสถียรหรือเป็นเพียงการเกาะกระแส หรือ “แนวคิดแฟชั่น” เสมือนหนึ่งไฟไหม้ฟาง ขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง เหมือนดังนโยบายหลายนโยบายในอดีตที่ผ่านมา (พรศักดิ์ ธรรมนิมิตร, 2557) ดังนั้น การให้การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการเตรียมความพร้อมและให้ความรู้สำหรับทุกคน ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคของ New Normal ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

New Normal

การระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วโลก ทำให้ประชากรทั่วโลกตื่นตัวและปรับตัวเพื่อความอยู่รอดกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า การก้าวเข้าสู่ยุคของ “New Normal” คำว่า “New Normal” นพ.สุรพล อิศโรไกรศิลป์ ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่าเป็นสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐานต่อมามีเหตุหรือวิกฤตบางอย่างทำให้มีการเปลี่ยนแปลง มีผลทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐาน (สุรพล อิศโรไกรศิลป์, 2563) ที่เกิดจากสถานการณ์ พหุติกรรม การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เราไม่คุ้นเคย หรือเคยเป็นสิ่งที่ผิดปกติก่อนหน้านี้ แต่กลายมาเป็นมาตรฐานปกติในปัจจุบัน (จันทน์ เจริญศรี, 2563) การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมีนโยบายในการพัฒนามนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต คือ การเชื่อมโยงของโลกออนไลน์ เศรษฐศาสตร์เพื่อเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นพลเมืองดี ให้ความสำคัญกับสุขภาพ และรู้ปกป้องดูแลสิ่งแวดล้อม สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วในเนื้อหาหลัก และเพิ่มเติมการเรียนรู้ในด้านของนวัตกรรม เทคโนโลยี รวมทั้งทักษะวิชาการ และสามารถสร้างเครือข่ายในระดับสากล ให้ความรู้รับผิดชอบต่อการเป็นพลเมือง เชื่อมโยงเป็นสหวิทยานำความรู้ใหม่ผสมกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการเรียนรู้ เปลี่ยนจากการเรียนในห้องไปสู่โลกแห่งความจริง ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) สรุปความว่า การปรับตัวในการใช้ชีวิตปกติที่เราไม่คุ้นเคยในอดีตให้เข้ากับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ให้เป็นไปด้วยความปกติใหม่ ควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมยุคใหม่ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการดำเนินชีวิตและการปรับตัวเพื่อการอยู่รอด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกนโยบายการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ทดแทน เป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อการปรับตัวด้านการศึกษา อนึ่งก็ต้องศึกษาบริบทของประเทศว่ามีความพร้อมมากน้อยแค่ไหน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ความเป็นไปได้ในการพัฒนาอนาคตภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562 – 2571) พบว่า การประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาอนาคตภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 9 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระในการศึกษา 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา 4) ด้านรูปแบบวิธีการเรียนการสอน 5) ด้านผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุน 6) ด้านเงินทุนสนับสนุนการศึกษา 7) ด้านสถานที่บรรยากาศแวดล้อม 8) ด้านผู้เรียน และ 9) ด้านนโยบายการศึกษา จะเห็นได้ว่าจากการปฏิรูปการศึกษาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเรายังไม่เห็น

ความเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาไทยที่ชัดเจนนัก ยังคงมีรูปแบบเดิม ๆ ที่เน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง สร้างการบริหารการกระจายอำนาจการบริหารเป็นส่วนใหญ่เช่นเคย แท้จริงแล้ววิกฤตการศึกษาไทยมีมานานหลายยุคหลายสมัยจึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาเรื่อย ๆ มาเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตามยุคนั้น ๆ แต่ในปัจจุบันที่ดูเสมือนว่ามีการตื่นตัวอย่างมากด้วยสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับผู้นำประเทศได้นำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มาขับเคลื่อนประเทศจึงทำให้ด้านการศึกษามีการตื่นตัวพยายามพัฒนาให้เป็นรูปธรรม แต่ผู้เขียนยังเชื่อได้ว่าระบบการศึกษาไทยก็ยังคงย่ออยู่กับที่ ยังไม่สามารถวิ่งตามกระแสของนานาประเทศที่ได้พัฒนาและประสบผลสำเร็จมาแล้วหลาย ๆ ประเทศ การศึกษาไทยยังคงอยู่ในภาวะวิกฤตดังเดิม แล้วเราจะก้าวข้ามวิกฤตการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 นี้ไปได้อย่างไร จำเป็นหรือไม่ที่เราจะต้องวิ่งตามประเทศอื่น หรือวิ่งตามกระแสโลก (วิลาสินี วัฒนมงคล, 2561)

กระบวนการจัดการศึกษา เพื่อสร้างทักษะและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดการเรียนรู้ หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการศึกษาจำเป็นต้องรับภาระและประเมินสถานการณ์ให้อยู่ภายใต้กรอบของแต่ละภูมิภาค ไม่อย่างนั้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้นั้น อาจไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เพราะกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน การกำหนดนโยบาย การกำกับแผนหรือกำหนดทิศทาง และมาตรฐานของการศึกษา ทุกระดับชั้น ตลอดจนถึงการติดตามและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ให้มีมาตรฐานและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่ว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องตื่นตัวและปรับกระบวนการศึกษาให้รองรับหรือสอดคล้องกับการเปลี่ยนของสังคมตลอดเวลา

การปรับตัวเพื่อการศึกษา

จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVIC 19) ส่งผลกระทบต่อนักเรียน นิสิตนักศึกษาและครู คณาจารย์ทั่วประเทศ ทำให้การศึกษาต้องปรับตัวกับวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยอาศัยเทคโนโลยีและระบบอินเทอร์เน็ตเป็นตัวขับเคลื่อน การเรียนการสอนออนไลน์ จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่สังคมนำมาตั้งเป็นกระทู้เพื่อถามถึงความพร้อมของระบบและประสิทธิภาพของระบบการศึกษา ตลอดจนประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน นอกจากนี้ยังอาจจะเป็นการเพิ่มภาระในเรื่องของหนี้สินให้กับผู้ปกครอง และตอกย้ำถึงความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมไทย ถึงแม้ว่าการ

เรียนแบบออนไลน์ในลักษณะดังกล่าว หลายประเทศได้ดำเนินการไปแล้วก็ตาม แต่ทว่าประเทศไทยยังไม่พร้อม ก็จะเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อระบบการเรียนการสอนได้

ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนออนไลน์จะปลอดภัยจาก COVID 19 ที่เกิดจากนักเรียนและครูไม่ต้องไปรวมตัวกันที่โรงเรียนก็จริง แต่ก็มีเสียงสะท้อนกลับมาถึง ความไม่พร้อมของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นตัวนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียน หรือแม้กระทั่งระบบการศึกษา ที่จะนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ โดยเฉพาะเรื่องของอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ เช่น คอมพิวเตอร์ แล็ปท็อป หรือแท็บเล็ต รวมถึงโทรทัศน์ที่สามารถรับสัญญาณดาวเทียมได้ ซึ่งเชื่อว่านักเรียนทุกคนจะมีอุปกรณ์เหล่านี้เหมือนกันทุกคน และเชื่อว่าผู้ปกครองทุกคนมีกำลังทรัพย์เพียงพอในการจัดหาอุปกรณ์เหล่านี้ ขณะที่การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและระบบไวไฟในประเทศไทยก็ไม่ได้ครอบคลุมเหมือนในต่างประเทศ (Sanook.com, 2563) สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พงศ์ศักดิ์ วนิชานันท์ นักวิจัยด้านการศึกษา สถาบันวิจัยการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศไทยว่า “การศึกษาไทย จะเป็นอย่างไร” ในช่วงที่โควิด – 19 ระบาดอยู่ว่า

ในกรณีที่โรงเรียนต้องปิด เด็กต้องเรียนที่บ้าน กรณีนี้ เด็กอาจจะไม่สามารถเข้าถึงการเรียนทางไกลได้ทุกคน เพราะการเรียนทางไกลเป็นการผลักรากะการเรียนการสอนที่โรงเรียนไปให้พ่อแม่ผู้ปกครองที่บ้าน ซึ่งหากเป็นครอบครัวที่ไม่มีความพร้อม ทำให้การเรียนทางไกลอาจเป็นการส่งเสริม “ความเหลื่อมล้ำในสังคม” ด้วยอีกเช่นกัน “ถ้าดูจากข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนไม่ได้มีความพร้อมเรียนทางไกลทั้งหมด กลุ่มที่ 1 จะมีเด็กกลุ่มที่บ้านมีไฟฟ้ามีอุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่เข้าถึงไฟฟ้าได้ แต่ไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และกลุ่มที่ 3 ซึ่งมีความเสี่ยงสูง คือกลุ่มที่บ้านไฟฟ้าเข้าไม่ถึง ซึ่งจากสถิติของกระทรวงศึกษาธิการ เด็กกลุ่มสุดท้ายนี้มีอยู่ราว 8 หมื่นคน” (PPTVHD36.COM, 2563)

แนวทางเหล่านี้เป็นประสบการณ์ที่หลาย ๆ ประเทศได้ปฏิบัติกันมาในสถานการณ์อันไม่ปกติเช่นนี้ คงต้องพิจารณาว่าสิ่งใดเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและพยายามพลิกแพลงนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรส่วนท้องถิ่น นักการศึกษา ครูผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โรงเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถผ่านวิกฤติการณ์ครั้งนี้ไปได้ด้วยกัน (ThaiPublica, 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้หยิบยกข้อมูลแบบสอบถามนักเรียนอายุ 15 ปี และผู้บริหารโรงเรียนของ PISA 2018 ใน 79 ระบบการศึกษาในกลุ่มประเทศ OECD (องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ) เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเข้าถึงการเรียนการสอนออนไลน์ของไทย พบว่า นักเรียนไทยยังขาดแคลนปัจจัยสำหรับการเรียนออนไลน์ ได้แก่ สถานที่ที่เงียบสงบ, อุปกรณ์สำหรับเรียนรู้ และอินเทอร์เน็ต

เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ประเทศไทยมีความพร้อมในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในการเรียนการสอนออนไลน์มากกว่ากลุ่มประเทศสมาชิก

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความพร้อมระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอนเมื่อใช้ระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ ครูมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดให้กับนักเรียน ขณะเดียวกันยังขาดความพร้อมในด้านของกายภาพ เช่น นักเรียนและอุปกรณ์ แสดงให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของระบบการเรียนแบบออนไลน์ ดังนี้

ข้อดี คือ ครูสามารถจัดทำแผนการเรียนการสอนได้ทันสมัยมากขึ้น และทำให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลจากการค้นหาเพิ่มเติมได้สะดวกขึ้น เช่น ลดเวลาการเดินทางทั้งครูและนักเรียน มีโปรแกรมช่วยบริหารจัดการการเรียนการสอน เพิ่มช่องทางสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนได้สะดวก และใช้เครื่องมือออนไลน์ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้มากขึ้น

ข้อเสีย การสอนที่เป็นการสื่อสารทางเดียว มีโอกาสเกิดความผิดพลาดในการรับรู้ เช่น การเข้าถึงอุปกรณ์เรียนออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์, โทรศัพท์มือถือ, แท็บเล็ต หรือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัดนักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียนหากให้ใช้มือถือ ทำให้นักเรียนไม่สามารถไต่ตรองความถูกต้องของข้อมูลได้ เนื่องจากใช้เวลาเสพออนไลน์มากเกินไป ทำให้ผู้ปกครองอาจตอบคำถามหรือทำการบ้านแทนได้ และบางครั้งผู้ปกครองไม่มีเวลาเฝ้าดูแลเพราะต้องทำงาน (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) สภาพปัญหาและระบบการเรียนออนไลน์เป็นระบบเดิมมีความล่าช้า เกิดความผิดพลาด การทำงานซ้ำซ้อน การใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล การสืบค้นข้อมูล และการรายงานผล ซึ่งยังคงมีปัญหาอยู่ (นรเชษฐ์ วันวัฒน์สันติกุล, 2560) ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจมาจากความเลื่อมล้ำทางการศึกษาจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีสามารถสนับสนุนให้สมาชิกครอบครัวได้รับการศึกษาที่ดีได้มากกว่า (สมจิต แदनสีแก้ว และคณะ, 2559) จากข้อมูลเบื้องต้น แสดงให้เห็นถึงระบบการศึกษาในประเทศที่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาโดยตลอดเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จนกระทั่งก้าวสู่ยุคเทคโนโลยีหรือยุคไอที ที่ดูเหมือนว่าจะเข้ามามีบทบาทหน้าที่และอิทธิพลต่อวิถีชีวิตตลอดจนถึงระบบการศึกษา การนำเทคโนโลยีหรือไอทีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและระบบการศึกษาต้องรู้เท่าทันหรือหน้าที่ของสิ่งเหล่านี้ให้แน่ชัดเสียก่อนในเบื้องต้น เพื่อไม่ให้ตกเป็นทาสหรือเป็นเครื่องสนองความต้องการทางเพียงอย่างเดียว

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายว่า ในยุคนี้เป็นยุคไอที ที่คนเข้าถึงและใช้ข่าวสารข้อมูลได้ทันที หวังว่าเมื่อคนมีโอกาสในการศึกษาชีวิตจะสัมฤทธิ์จะเป็นสังคมอุดมปัญญา แต่สภาพที่เป็นจริงปรากฏว่า ไอทีมีบทบาทเด่นในสังคมไทยเพียงในด้านสนองการแสวงหาประโยชน์เป็นเครื่องหนุนการศึกษาอย่างที่คาดหมายไม่ คนไทยก็ยังคงอยู่ในสถานะเป็นนักแสวงหาผลความสำเร็จ มิใช่เป็นผู้สร้างสรรค์ความสำเร็จ คนไทยทั่วไปยังคงมีลักษณะอ่อนแอ

รอรับผล ถูกกระทบและถูกกระทำโดยไอที มากกว่าจะได้ประโยชน์จากไอที เป็นเพียงนักบริโภคปากเต็บ มิใช่เป็นนักผลิตมือหนึ่ง (พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) หมายความว่า ถ้ารู้จักใช้อย่อมเกิดประโยชน์ตรงกันข้ามถ้าใช้ไม่เป็นจะเกิดโทษ ซึ่งท่านได้กล่าวถึงปัญหาและวิธีแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีไว้ดังนี้ ปัญหาที่เกิดจากเทคโนโลยี คือ 1) การสนองคุณค่าที่เทียม 2) ปัญหาจากเสียสมดุล หรือเกินพอดี 3) มิจฉาภิภูติ คือ ความเห็นผิดหรือความไม่เข้าใจตามความเป็นจริง 4) การปล่อยตัวให้อ่อนแอลงไปตามความสะดวกสบายที่เกิดจากเทคโนโลยี 5) ความเสื่อมประสิทธิภาพแห่งอินทรีย์ของมนุษย์ และ 6) ความละเลยการพัฒนาความเป็นมนุษย์ (พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

นอกจากนี้ ท่านยังได้อธิบายถึงวิธีแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีไว้ดังนี้ คือ 1) เทคโนโลยีเพื่อคุณค่าแท้ที่เสริมคุณภาพชีวิต โดยรู้จักแยกระหว่างคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม 2) เทคโนโลยีที่เกื้อหนุนระบบความประสานเกื้อกูลแห่งดุลยภาพ โดยรู้จักประมาณ หรือความพอดี 3) เทคโนโลยีบนฐานของสัมมาทิฐิ คือ การผลิตการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีจะต้องประกอบด้วยปัญญาที่มองเห็นและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง 4) เทคโนโลยีของคนที่เป็นไท ต้องระลึกอยู่เสมอว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี มนุษย์จะต้องเป็นนาย มิใช่ตกเป็นทาสของเทคโนโลยี 5) เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าคู่กันไปกับการพัฒนาคุณภาพของคน โดยฝึกคนให้มีคุณภาพทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และ 6) เทคโนโลยีที่สนองจุดหมายของอารยชน การพัฒนาเทคโนโลยีจะต้องเป็นรองและเป็นเครื่องรับใช้การพัฒนาคนในความหมายแท้จริง (พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

การนำเทคโนโลยีเข้ามาสู่ระบบการศึกษาเพื่อแก้สถานการณ์อันไม่ปกติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันคาดไม่ถึง และเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียน หรือความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายดังกล่าวจะนำไปใช้กับทุกสถาบัน หรือทุกช่วงชั้นไม่ได้ เพราะความเป็นจริงทางด้านกายภาพของภูมิภาคที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอินเทอร์เน็ต เรื่องอุปกรณ์การเรียนการสอน เรื่องค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง เรื่องสุขภาพของผู้เรียน เป็นต้น เพราะค่าทางการศึกษา ไม่ใช่ศึกษาจากสิ่งเหล่านี้เท่านั้น แต่ต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าถึงพฤติกรรมตนเอง พฤติกรรมของบุคคลอื่น พฤติกรรมของสังคม เพื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสงบสันติสุข

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษาสำคัญต่อการใช้ชีวิตและดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ทุกคนสามารถเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ได้และนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง สังคมได้อย่างเหมาะสม คำว่า “การศึกษา” ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

การศึกษา หมายถึง “การเล่าเรียน ฝึกฝน อบรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ได้ให้คำนิยามความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” (ยนต์ ชุ่มจิต, 2558)

กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) เพราะการศึกษาจะช่วยพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เจริญขึ้นไม่เป็นภาระของสังคมและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการศึกษาทุกระดับต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัด เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพและความเจริญงอกงามของความเป็นอยู่ของบุคคลและสังคมประเทศชาติให้เจริญมั่นคง โดยผ่านทาง การให้ความรู้ อบรมฝึกฝน ด้านวิชาการและวิชาชีพ จนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นจากประสบการณ์และสภาพความเป็นจริงของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ให้กับสังคมและสร้างสรรค์อารยธรรมความสัมพันธของสรรพสิ่งให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ดังใจความสำคัญที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวถึงการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2552)

การศึกษาไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำและนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การศึกษาเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการศึกษา คือ การปฏิบัติ ไม่ใช่เล่าเรียน เล่าเรียนเป็นเบื้องต้นของการศึกษา ถ้าพูดให้เต็มก็คือ เรียนให้รู้เข้าใจ และทำให้เป็น หรือเรียนรู้และฝึกทำให้ได้ผล จึงจะเรียกว่า การศึกษา ไม่ใช่เรียนแต่เนื้อหาวิชาอย่างเดียว (พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต), 2531) เพราะฉะนั้น การศึกษาจึงสามารถมองได้หลายรูปแบบ เช่นมองในแง่สภาพที่ต้องเผชิญ หรือมองในแง่สภาพที่ประสบผล หรือมองในแง่ความสัมพันธ์ของชีวิตกับปัจจัยแวดล้อม เพราะการศึกษา คือ การแก้ปัญหาของมนุษย์

การทำให้ชีวิตของมนุษย์มีคุณภาพดีขึ้น และพ้นจากการต้องพึ่ง ต้องขึ้นต่อปัจจัยภายนอก มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ พอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษา ทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรม ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ไม่มีปัญหาแก่ฝ่ายใด จัดการศึกษา ทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรมคือ สร้างมนุษยธรรมขึ้นมา แล้วเสริมมนุษยธรรมให้ก้าวหน้า ก้าวหน้าไป นับตั้งแต่ว่า ละสัญชาตญาณอย่างสัตว์แล้วก็มีสติปัญญาที่ก่ออย่างมนุษย์ ก็เป็นมนุษยธรรมก็ส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนั้นเป้าหมายของการศึกษาก็คือ การพัฒนามนุษยธรรมให้มันมาในทิศทางที่ถูกต้อง คือ ละอหังการ มมังการ ละความเห็นแก่ตัว กิเลสไม่อาจจะเกิด บุคคลก็จะมีสันติสุข สังคมก็จะมีสันติภาพ นี่คือนโยบายของการศึกษา (พุทธทาสภิกขุ, 2549)

สรุป การศึกษาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและพัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีศักยภาพในประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ทางสังคมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาไม่ใช่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากโรงเรียนหรือหลักสูตร แต่เป็น ความสำเร็จที่เกิดจากหลักสูตรการสร้างทักษะในการดำเนินชีวิต เพราะความสำเร็จตาม หลักสูตรนั้น บางครั้งก็ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต ปัจจุบันคนที่มีทักษะในการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเท่านั้น ถึงจะประสบความสำเร็จได้

พระพุทธศาสนากับการศึกษา

พระพุทธศาสนาไม่ได้อธิบายหรือสอนให้เรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือยึดติดในระบบใด แต่สอนโดยให้เห็นถึงองค์รวมของเหตุและปัจจัยที่เกิดขึ้น ซึ่งมีหลักธรรมและกระบวนการ หลากหลายวิธี เช่น กระบวนการเรียนรู้ทางกาย ความสัมพันธ์เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตให้มีความปกติ เพื่อให้เกิดปัญญา ทำให้วิถีชีวิตเจริญงอกงาม โดยมี หลักธรรมที่นำมาพัฒนากระบวนการศึกษา เช่น ศีล การมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สังคม และทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่สังคม มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพ สุจริต เป็นการฝึกตนให้อยู่ในสังคมด้วยดีตามมรรคมีองค์ 8 กับศีลภาวนาในระบบการฝึกฝน อบรมตามหลักภาวนา เป็นกระบวนการศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ปรากฏการณ์ภายนอกเข้าไป ภายในจิตใจ ด้วยความเห็นชอบ เห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เรียกว่า สัมมาทิฐิ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษาที่นำเอาการศึกษาเข้ามาเป็นสาระสำคัญ เป็นเนื้อแท้ของการดำเนินชีวิต และทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นการศึกษา ลึกขานั้นแปลว่าศึกษา ลึกขานเป็นบาลี สันสกฤตเป็น ศึกษา เป็นไทยว่า ศึกษา ลึกขาน หรือศึกษา เป็นคำ ๆ เดียวกัน ฉะนั้น หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา จึงเรียกชื่ออย่างหนึ่งว่าการศึกษา

(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) คำว่า ไตรสิกขา มีรากศัพท์มาจากคำสองคำ คือ 1) ไตร หรือ ตริ เป็นภาษาสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า ติ แปลว่า สาม และ 2) สิกขา เป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศึกษา หมายถึง การศึกษา การปฏิบัติ และการอบรม ความประพฤติให้บริสุทธิ์ (อง.ตัก. (ไทย) 20/91/320) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การศึกษาที่แท้จะต้องถึงสาระและทันสถานการณ์ เวลานี้มนุษย์ชาติต้องการคนมีคุณภาพอย่างเข้มข้น ที่ไม่เพียงจะมาแก้ปัญหา แต่มาเป็นผู้นำโลกออกจากทางที่ผิด และนำโลก นำสังคมให้เดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง และก้าวไปในการสร้างสรรค์ ที่จะให้สัมฤทธิ์จุดหมาย ในการที่มนุษย์จะพึงมี “ชีวิตที่สุขเกษมดีงาม ธรรมชาติที่รื่นรมย์ และสังคมที่สันติสุข” ซึ่งภารกิจดังกล่าวกำลังรอการพิสูจน์ด้วยการจัดการศึกษา ซึ่งพอดีที่จะให้ได้ผลสูงสุด โดยสอดคล้องกับความจริงและเท่าทันความต้องการของมนุษย์ อันแตกต่างหลากหลายตาม ระดับของการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) นอกจากนี้ การศึกษายังมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้มนุษย์ตกเป็นทาสของการเปลี่ยนแปลง แต่ให้เป็นผู้สามารถนำ การเปลี่ยนแปลงได้ คือ ให้เป็นอิสระอยู่เหนือการถูกกระทบกระแทกชักพาโดยความ เปลี่ยนแปลง และกลับนำความรู้เท่าทันต่อเหตุปัจจัยของความเปลี่ยนแปลงนั้นมาขึ้นนำจัดสรร ความเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทางที่เป็นผลดีแก่ตนได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

การศึกษาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นระบบการศึกษาหรือฝึกฝนพัฒนาคน เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง ตกลงว่าวิถีชีวิตในพุทธศาสนานั้น ก็คือ การศึกษา เพราะวิถีชีวิต เรียกว่ามรรค และการพัฒนาชีวิตนั้นเป็นสิกขา คือเป็นการศึกษา เพราะฉะนั้น วิถีชีวิต ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นวิถีแห่งการศึกษา ปัจจุบันนี้เรามีคำว่า Lifelong Education แปลว่า การศึกษาตลอดชีวิต พระพุทธศาสนานั้นถือมาแต่ไหนแต่ไรว่า การศึกษานั้น คือ ชีวิต ชีวิตนั้น คือการศึกษา แต่ไม่ใช่ชีวิตเฉย ๆ ต้องเป็นชีวิตที่ดำเนินอย่างถูกต้อง มีการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา จึงจะเป็นการศึกษา ถ้าจะบอกว่า ชีวิตคือการศึกษา โดยวินิจฉัยตามหลักพระพุทธศาสนาก็ยังไม่ใช่ ชีวิตที่มีการเรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง จึงจะเป็นการศึกษา แต่ถ้าจะพูดให้เต็มความก็ต่อว่า การศึกษา คือ การฝึกฝนพัฒนาให้ชีวิตดำเนินไปอย่างถูกต้อง การศึกษา คือ การพัฒนาชีวิตที่ดำเนินไปตลอดจนกระทั่งบรรลุเป้าหมาย คือ อิสระภาพและ สันติสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

เรียกได้ว่า ว่า ศิล สมาธิ ปัญญา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สิกขา เป็นการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ศิล สมาธิ ปัญญา รวมเรียกว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งไตรสิกขาแต่ละสิกขาล้วนหมายถึงการเรียนรู้ ที่มีลักษณะ แตกต่างกัน คือ

1. การเรียนรู้ทางด้านศิลปะ หมายถึง การเรียนรู้ ฝึกฝน ฝึกหัดในด้านสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเรียนรู้ทางด้านร่างกายให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (ธรรมชาติ วัสดุสิ่งของ และเทคโนโลยี) และสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ มวลเพื่อนมนุษย์

2. การเรียนรู้ทางด้านสมาธิ หมายถึง การเรียนรู้จิตใจ ฝึกฝน ฝึกหัด ทางด้านจิตใจให้อยู่ในอำนาจ อยู่ในการควบคุม หรือให้แน่วแน่มั่นคง ควรแก่การงานและหน้าที่ในแต่ละประเภท โดยให้มีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ จิตมีสมรรถภาพ คือ มีความเข้มแข็ง มีความสามารถ จิตที่มีคุณภาพ หรือ มีคุณธรรม และจิตที่มีสุขภาพดี คือ มีความโปร่งโล่ง ไม่มีความเครียด มีความสงบ เย็น อ่อนโยน นุ่มนวล

3. การเรียนรู้ทางด้านปัญญา หมายถึง การเรียนรู้ ฝึกฝน ฝึกหัด ทางด้านที่สร้างเสริมให้เกิดปัญญา (ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความเข้าใจ ความรู้ซึ้ง) ให้รอบรู้สภาวะธรรมทั้งหลายอันเป็นไปด้วยความเป็นเหตุเป็นผลแห่งกันละกัน และมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านปัญญา ไม่ให้เสื่อมถอยและไม่ให้เกิดปัญญาทรมาน หรือปัญญาที่เป็นอกุศล ภาวะที่ปัญญาเสื่อมถอยมีปัญญาชั่วหรือมีปัญญาน้อย (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน) และคณะ, 2556)

สรุปความว่า กระบวนการศึกษาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการที่เกิดจากประสบการณ์ตรงโดยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง และสามารถนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ นั้น ไปใช้ได้จริงในการดำเนิน ภายใต้อุปสรรคระเปียบ บังคับทางสังคม และฝึกฝนอบรมกล่อมเกล่าจิตใจให้พัฒนาไปสู่ในทางที่เจริญองงาม ไม่ตกเป็นทาสของกิเลส พร้อมทั้งพัฒนาปัญญาให้รู้และเข้าใจถึงความเป็นจริงของการเปลี่ยนของโลกหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจิตในปัจจุบัน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการศึกษาพร้อมทั้งรู้จักการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีความสุข

สรุป

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส COVID – 19 ตั้งแต่ปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและวิถีชีวิตของประชากรทั่วโลก ทำให้ประชาชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับประเทศไทย ภายใต้อำนาจที่ว่า New Normal หรือการปรับตัวในการใช้ชีวิตปกติในรูปแบบที่ใหม่ให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาไทยด้วยที่ต้องขยายช่วงเวลาออกไป เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส โดยกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้แต่ละโรงเรียน แต่ละสถาบัน ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ถือเป็นแนวทางในการปัญหาและทางออกของการเรียนการสอนที่สามารถปฏิบัติได้ในขณะนั้น ขณะเดียวกันสังคมก็ตั้งคำถามเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ความพร้อมของครูและนักเรียน ว่ามีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ และจะส่งผลกระทบต่อผู้ปกครองอย่างไร ซึ่งผลที่ได้รับก็คือ ความไม่พร้อมของระบบ

เกี่ยวกับการประเมินผลเรียน ความไม่พร้อมของอินเทอร์เน็ต ความไม่พร้อมของครูและนักเรียน บางพื้นที่ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มภาระทางการเงินแก่ผู้ปกครองบางครอบครัวด้วย เนื่องด้วยสถานภาพทางสังคมและอาชีพ ซึ่งจะเป็นการแสดงออกถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม และนำไปสู่การเปรียบเทียบของนักเรียน

การนำเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อช่วยจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนในยุคสมัยนี้ ก็ถือเป็นเรื่องสำคัญและสอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แต่ผู้ใช้ต้องทำความเข้าใจและมองเห็นถึงประโยชน์และโทษที่แฝงอยู่ในเทคโนโลยีด้วย ไม่อย่างนั้นผู้ใช้จะตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านี้ และที่สำคัญคือจะกลายเป็นการปลูกฝังค่านิยมแบบผิด ๆ ให้กับนักเรียน เพราะการศึกษาที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่การศึกษาจากเอกสารตำราหรือออนไลน์เพียงอย่างเดียว แต่การศึกษาที่แท้จริงคือ เป็นการศึกษาที่เกิดจากประสบการณ์จริงของชีวิต ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่ว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญในพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ มีความสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องของการศึกษาเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ให้เจริญงอกงามขึ้น นั่นก็คือ ไตรสิกขา นั่นเอง ซึ่งหัวใจสำคัญในหลักของไตรสิกขา ก็คือ พุทธถึงการฝึกฝนอบรมในพฤติกรรมทางกาย รู้จากสร้างความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนี้ ยังสอนในเรื่องของการพัฒนาจิตใจ ให้มีความเข้มแข็ง รู้จักยับยั้งชั่งใจไม่ใหตกอยู่ในอำนาจของกิเลส และให้เข้าถึงความจริงของชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยการพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้รอบรู้ ความรู้ทั่ว ความเข้าใจ ความรู้ซึ่ง ในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้น ถึงแม้ว่าภัยพิบัติจะเกิด หรือโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เราไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ นั่นก็คือ ทรายใดที่เรา ยังมีชีวิต เราก็ต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจในสถานการณ์นั้น ๆ และพร้อมที่จะปรับตัวในการใช้ชีวิตให้เข้ากับปรากฏการณ์นั้นได้อย่างรู้เท่าทันและมีความสุขสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). สรุข้อดีข้อเสีย การ “เรียนออนไลน์” ดีหรือไม่ดี อย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/tech/1848004>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- จันทน์ เจริญศรี. (2563). 7 New Normal ที่อาจได้เห็นในสังคมไทยในวันที่โควิด – 19 หายไป. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://thailand – property – news.knight frank.co.th>
- นรเชษฐ์ วันวัฒน์สันติกุล. (2560). การพัฒนาระบบสารสนเทศผลการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษาโรงเรียนดงมะไฟวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วารสารบัณฑิตศึกษา, 14(67), 1-7.
- พรศักดิ์ ธรรมนิมิตร. (2557). วาระนโยบายการศึกษาในศตวรรษที่ 21: นโยบายทางเลือกหรือนโยบายทางรอดของประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 1(1), 139-160.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). หลักการศึกษาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). ธรรมกับการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2552). คำพ่อสอน: ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพมหานคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). คนไทยสู่ยุคไอที. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- _____. (2551). ศิลปะศาสตร์แนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2552). สยามสามไตร. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- _____. (2556). ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม: แก่นนำการศึกษา ภาคต้นของหนังสือ ปรัชญาการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: ผลิธรรม.
- พระมหาสุหิตย์ อากาศโร (อบอูน) และคณะ. (2556). สุขที่ได้ธรรม. นนทบุรี: บริษัท ดีไซน์ ดีไลต์ จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่ ค้อมครองโลกถึงที่สุด. กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). ความเป็นครู. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.

- วิลาสินี วัฒนมงคล. (2561). วิฤตการศึกษาไทยในยุค 4.0. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 6(1), 427-444.
- สมจิต แดนสีแก้ว และคณะ. (2559). ความเสมอภาคและโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การสร้างคุณภาพชีวิต. วารสารราชพฤกษ์, 14(3), 10-17.
- สุรพล อีสระไกรศีล. (2563). ราชบัณฑิตบัญญัติศัพท์คำว่า New Normal. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.facebook.com/surapol.issaragrisil>
- PPTVHD36.COM. (2563). เรียนออนไลน์ สะท้อนเหลื่อมล้ำ? กับทางออกการศึกษาไทยในช่วงวิกฤตโควิด - 19. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.pptvhd36.com/news>
- Sanook.com. (2563). เสียงสะท้อน “เรียนออนไลน์” และความไม่พร้อมของการศึกษาไทยช่วงโควิด - 19. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.sanook.com/news/8158203/>
- ThaiPublica. (2563). ผลกระทบของ COVID - 19 ต่อระบบการศึกษาของโลกและประเทศไทยในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://thaipublica.org/2020/04/19 - economists - with - covid - 19 - 15/>
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills Learning for Life in Our Times. Francisco: Jossey - Bass.